

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" [שמות כה, ח]

[פרשת תרומה (שיחה 4) – נכתב ע"י הרב משה צוריאלי, מתוך ספרו "אוצרות התורה".
הבהרה. בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה]

"אור החיים" (וכן המלבי"ם) שואל על סתירה שבין רישא לסיפא של הפסוק שבכותרת.
הרי 'מקדש' הוא לשון יחיד, אבל 'בתוכם' (=בני ישראל) הוא לשון רבים?
אלא שבזכות שיש לנו מקדש המיועד ומסודר להקרבת הקרבנות, ה' נמצא בלבבותינו.
ובכן, כמה אומללים אנחנו שהמוסד הזה חסר לנו בזמננו.

"תנא דבי ר' ישמעאל: בשכר ג' ראשון, זכו לג' ראשון" (פסחים ה.) דהיינו בזכות:

- "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ אבות וערבי נחל (ויקרא כג)
- "אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתים (ויקרא כג) = ביעור חמץ.
- "ביום הראשון שבתון, וביום השמיני שבתון (ויקרא כג) = חג הסוכות.

בזכות הנ"ל יקבלו שכר:

- להכרית זרעו של עמלק "ויצא הראשון אדמוני".
- בנין בית המקדש, "כסא כבוד מרום מראשון, מקום מקדשנו".
- שמו של משיח, "ראשון לציון הנה הנגס ולירושלים מבשר אתן" (ישעיה מא, כז).

ודאי שלא בגלל זהות המלים בלבד של "הראשון" דרשו חז"ל מה שדרשו, אלא יש כאן עומק נפלא.
מהר"ל מסביר מדוע "בני בכורי ישראל". ר"ל כמו שהבכור נקרא 'ראשית' כי הוא ראשית אונו... כך
ישראל הם ראשית גילוי-כח של הקב"ה בעוה"ז... מפני זה הבכור הוא קדוש" (גבורות הי"י, פ"כט)

ועוד כתב – "כי קדושת הבכור וכן כל הדברים שהם ראשית הם קדושים, בשביל שהוא ית"ש ג"כ
ראשית-הכל. קדושת הבכורה מורה שיש ראשית הכל, הוא השי"ת. וזה מורה ג"כ שמאתו נמצא הכל,
שאם לא כן היה דבר מהקדמון כקדמותו ולא היה הוא ית"ש ראשית הכל... נמצא שיש בידו ית"ש
יכולת להפסיד (=הנמצאים) כאשר ירצה" (שם, דף קמה). דהיינו, כל 'ראשית' מלמד על 'ראשית הכל ית"ש'.
בזה מובנות מצוות ביכורים, תרומה, בכור-אדם, בכור בהמה טהורה, בכור בהמה טמאה, ראשית הגז,
חלה ועוד. מצאנו שמצוות ברכת המוציא באה תחילה על קרום הלחם, מקום שנאפה תחילה, כי גם זה
מלמד על 'ראשית' ('ניצח ישראל', פ"ג).

ובכן, ודאי כי מצוה לנו להתאמץ לכל נושא שהוא 'הראשון' (ד' מינים, ביעור חמץ, סוכות כני"ל)
ונזכה לג' הראשון: ביעור עמלק, בנין ביהמ"ק, ומשיח.

ראוי לנו לעיין מה מהותן של ג' מצוות הנ"ל. וכאן מהרש"א בא לעזרתנו.

- א. הוא משייך בין ביעור חמץ לביעור המשעבדים בנו (וכבר בספר "איש האמונה", דף קב, כתב הגרי"ד
סולובייצק בשם סבו ר' חיים מבריסק שכל צורר ישראל לגופו של דבר-השנאה וללא סיבה ממשית, הוא מצאצאי
עמלק. כך גם מפורש בספר חרדים, עמ' 183. וכן כתב מהר"ל, "אור חדש", דף רא).
- ב. בזכות סוכות – אנו זוכים ל"פרוס סוכת שלום עלינו" בבנין ביהמ"ק.
- ג. בזכות לולב – נזכה לשמחה, והיינו גואל אחרון "ופדויי ה' ישובו ובאו ציון ברנה, ושמחת עולם
על ראשם, ששון ושמחה ישיגו ונס יגון ואנחה" (ישעיה לה, י).

מהר"ל מלמדנו שבכל מקום שחז"ל מונים וסופרים לנו "הם אמרו ג' דברים", יש לחפש בזה איזה כלל הכולל הכל. (אבות א סוף משנה א).

ונראה שיש להוסיף על דבריו ע"פ דברי ר"א הקפר (אבות ה, כא) – **הקנאה התאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם**". (שלושת המדות הללו הן מול מדות יצחק, אברהם ויעקב כמ"ש במקום אחר).

1. כי מצות ד' מינים באה להרגיל ישראל למדת האחדות (אלו שיש בהם טעם בלי ריח, או ריח בלי טעם... "יבואו אלו ויכפרו על אלו – ויק"ר ל"ב). המצוה הזאת מבטלת מדת הקנאה בין אדם לחברו.

- ידוע מהירושלמי שבירושלים יש מצוות נטילת לולב (מהתורה) כל שבעת הימים "ושמחתם לפני ה' שבעת ימים". כי בירושלים בוטלו המחיצות שבין השבטים, כדברי חגיגה (כו.) – "כל ישראל חברים" עיי"ש.

- ד' מינים, העושים פירות (=אתרוג ותמר) ושלא עושים פירות (=הדס וערבה) "אין אדם יוצא ידי חובתו עד שיהיו כולם בהרצאה אחת" (מנחות כו.).

- ויש כאן דבר נחמד ב"מסורת": כי רק בעוד מקום אחד בתורה כתוב "ושמחתם לפני ה'" והוא בדברים (יב, יב) ושם מדובר על ירושלים! (יב, יא).

2. ביעור חמץ (המצוה השניה הני"ל) מסמלת מלחמתנו נגד **תאוה**, ע"י נהמא דאסוותא (זהר ב, קפג; ג, רפב:). כבר הזכרנו דברי גר"א על ז' שבועות של ספירת העומר, שבשבוע ראשון מתקנים מדת האכילה, תאוה.

3. מצוות סוכה (השלישית הני"ל) מסמלת **תיקון הכבוד** (הבא בדרך כלל ע"י רבוי ממון. ראה ספורנו על תהלים א'). רש"ר הירש מסביר (ויקרא כג, מג) איך בזמן האסיף עלול האדם להכשל ולטעות ע"י הערכת מצבו החומרי. לכן יצא וישכון תחת פסולת גורן ויקב. / [מצאנו 'כבוד' ככינוי לממון: "עשה את כל הכבוד הזה" (בראשית לא/א) "לא ירד אחריו כבודו" (תהלים מט, יח)]

נחזור לענייננו.

זוכים – לביעור אויבינו, **לבנין ביהמ"ק**, ולגאולה אחרונה. – וכל אלו נקראו "ראשון". הבה נתמקד באמצעי שבהם, בנין ביהמ"ק.

מה הסיבה שלמרות כיוון מדינתנו העצמאית עדיין אין לנו ביהמ"ק? לכאורה היינו יכולים בחקיקת חוק פשוט, להזיז את הערבים משם ולהקים מוסדנו לתפארת-עולמים! ודאי זה היה ביכלתנו מיד אחרי מלחמת ששת הימים, כאשר משך ששה שבועות לא דרכה שם רגל ערבי. ומי מעכב? אלא שחז"ל המלמדים אותנו כל סודות היצירה, הם הפותחים לנו אשנב להבין גם בעיה כאובה זו. "מצאנו שלא חרבה שילה אלא על שביזו את המועדות; חרב בית ראשון על ע"ז ג"ע ושפ"ד; אבל בית ב' מכירין אנו אותם שהיו יגעים בתורה וזהירים במצוות ובמעשרות, **אלא שהיו אוהבים את הממון ושונאין אלו לאלו שנאת חנם**". (ירוש' יומא א/א). שם כתוב על דורנו אנו: "כל דור שאינו נבנה ביהמ"ק בימיו, מעלין עליו כאילו הוא החריבו". כלומר, ה' מצדו רוצה לבנות, רק אנו אנו המעכבים.

ואלו דברי ה**נצי"ב** בהקדמתו לבראשית – "...שהיו צדיקים וחסידיים ועמלי-תורה, אך לא היו ישרים בהליכות עולמים. על כן מפני שנאת חנם שבלבם זה את זה, חשדו את מי שראו (אותו) שנהג שלא כדעתם ביראת ה', שהוא צדוקי ואפיקורוס, ובאו ע"י זה לידי שפכות-דמים בדרך הפלגה (=כלומר בגוזמא, שהלבינו פנים, וחטא זה שקול כשפיכת דמים) **עד שחרב הבית**..." (ע"ע דבריו על דברים לב, ו, וכ"כ בעל "אברךשלמה" לגר"א בספרו "אמונה והשגחה" דף יד:).

בדומה להנ"ל, מצאנו: "ג' מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ. להעמיד להם מלך; להכרית זרעו של עמלק; ולבנות להם בית הבחירה" (סנהדרין כ:). הגמרא מביאה ראיות:

- "כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק". פס' זהו מלכות ישראל. הבנת-הדבר: כי ה' משליט סדר תורני ע"י כח זרוע-מלכות המעניש וכופה צדק על הציבור. "מלך במשפט יעמיד ארץ" (משלי כט) כמפורסם בדרשות הר"ן (דרוש י"א). מלך אידיאלי לומד ליראה את ה' (דברים יז, יט), ולא היו מעבירים מלכותו בירושה אא"כ בנו היה ממלא מקום אביו ביראת ה' (רמב"ם, הל' מלכים א/ז).
- ותפקידו להלחם נגד "עמלק" (=אויבי ישראל)
- ורק אח"כ בא תור בנין ביהמ"ק – "ויהי כי ישב המלך (דוד) בביתו, וה' הניח לו מסביב מכל אויביו, ויאמר המלך... וארון האלהים יושב בתוך היריעה"?! (שמו"ב ז, א"ב).

הקושי מבואר. בקטע הזה במסכת סנהדרין (כ:) מוזכרים אותם השלושה שלמדנו במסכת פסחים (ה:). אמנם במקום מינוי מלך, למדנו שם על המלך המרומם על-כל, המשיח. אלא שהסדר שונה ממה שלמדנו שם!. ואפשר לתרץ כי בסנהדרין מדובר לפי מצוות ציבוריותנו. ובפסחים מדובר על פעילות רוחנית ע"י קיום מצוותינו. סילוק הקנאה (=ד' מינים), סילוק תאוה (=ביעור חמץ), תיקון הכבוד (=סוכות) היינו שהאדם לא יראה רק את עצמו, אלא ישתמש בהונו למען הזולת, יראָה כל כלל-ישראל כגוף אחד מלוכד.

כמה חבל שאין לנו היום ביהמ"ק!

- המבנה היה ק' אמה גובה (=כחמישים מטר) והטיל מורא-שמים על כל צופה. הבאים לשם קבלו יחס נכון ומבט-אמיתי כמה הם אפסיים למול ההוד.
- כל יום ויום ראו שם עשרת הנסים (אבות, ה) וראו כי שכינה שורה בישראל. ואמנם, בעלי התוספות (מסכת ב"ב כא. ד"ה כי מציון) ציינו איך מקבלים יראת-שמים מעצם השהייה בירושלים. מה נהדר הדבר.
- "למה שמו לבנון? כי היה מלבין עונותיהם של ישראל". (ויק"ר א).
- "לא לן אדם בירושלים ובידו עון...". (מדרש ילמדנו, פנחס).
- "אילו ידעו אוה"ע מה המקדש יפה להם, קסטרויות היו מקיפים אותו כדי לשומרו!" (במד"ר א).
- "כמגדל דוד צוארך, כשם כשניטל הצואר אין חיים, כך לישראל אין חיים מזמן שחרב ביהמ"ק". (שהש"ר ד).

התיקון שלנו יתקיים כאשר נקיים ג' ראשוני הללו. לפי הפירוט הנ"ל:

1. בביטול שנאת חנם (=ע"י אחזקת ארבעת המינים באחדות) למרות כל מיני אמתלאות שונות שהן כביכול יתורניות אבל אינן נכונות וישרות על פי הביקורת ההלכתית.
2. שנית, ע"י ביטול התאוה (ע"י שאוכלים נהמא דאסוותא, המצות בפסח).
3. שלישית, בביטול חמדת ההון. (הנקראת "כבוד" כדברי בני לבן, "ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה" (בראשית לא, א), ופירש שם תרגום אונקלוס: "נכספא").

ע"י זה נזכה בקרוב – (1) להכרית זרעו של עמלק (2) נזכה לבנין בית המקדש (3) ונזכה למלכות המשיח, עם כל הכרוך בכך. במהרה בימינו אמן.